

gati iz dolzega spanja, smemo pač upati, da se bode človek zopet spominjal železnega materiala, ko bode postavljajl monumente svojim dragim umrlim. Kakor nobena druga tvarina, poda se železo za nagrobne spominke. Mrzli in okorni kamen nikakor ne vstvarja tistega blagodejnega vpliva, tistega srčnega čuta v nas, ko stojimo na gomili, kakor železni križ, ki se lahko in nežno dviga iz tal, kakor bi pričal, da zemljica res ni težka onemu, ki počiva pod njo

Povod tem vrsticam nam je dala tolažljiva prikažen, da tudi pri nas začenjajo ceniti nagrobne spominke iz kovanega železa. Ljubljansko pokopališče ima uže dokaj lepih izdelkov te vrste. V novejšem času je dobil tudi nepozabni naš Jos. Marn tak spomenik. Po načrtu strokovnega učitelja Jos. Vesela v Ljubljani, izdelal ga je tukajšni ključarski mojster J. Rebek in s svojim delom pokazal, da stoje naše trditve, katere smo ravnokar navedli, na pravi podlagi. Naj bi si naše občinstvo ogledalo ta spominek in posnemalo v tem oziru J. Marnove dediče!

Obrtnijske raznoterosti.

Kako se ločijo niklene stvari od srebrnih? Take stvari pomažejo se z nasičeno raztoplino srebrnega nitrata. Pravo srebro ostane svitlo, druge kovine in kovinske zmesi pa dobe črno liso. Poslednji čas srebrne, in niklene stvari navadno prevlečejo z zaponom, da ne zarjave. Pri takih stvareh seveda raztopljina srebrnega nitrata ne vpliva, in se zatorej mora poprej prevlako z nohtom odrgniti, še le potem se poskuša. — Srebro se tudi spozna po tem, da dobi rudečo liso ako se nanj vlije kapljo raztopljine kromove kisline. Druge kovine delajo sivo liso.

Kako se da cinkastim stvarjem temnozelen ter da se držec v emajl. V 500 cm³ vrele vode raztopi se 50 g natriumhyposulfita, pridene se 25 g žveplene kisline, tekočino se precedi, ter se žveplo izloči in se potem stvari potaplja v 65° gorko, čisto raztopljino; stvari, tako v kratkem dobe neko svitlozeleno, gladko prevlako. Če tekočina dalje časa vpliva, dobi se emajlu podobna, svitla temnozelena površina. Stvar se potem v vodi izpere in posuši. Če se stvari pomočijo v zredčeno solno kislino, se svetloba zgubi. Če se vzame namesto čiste raztopline natriumhyposulfitove raztopline 15 g natriumhyposulfita, 15 g klorovega galuna v 500 cm³ vode, dobi se rujava barva. Črnemu marmorju podobna barva se dobi, če se namočijo stvari v malo okisani raztopljini bakrenega sulfita.

Kmetijstvo.

Nekaj o šolskih vrtih.

Zadnji „Uč. Tovariš“ od 1. nov. prinesel je med drugim članek: „ukazi in uredbe šolskih oblastev“ „kako mora biti šolski vrt urejen, da se zamore vzglednim imenovati!“

Iz tega članka razvidno je, da ima za povzdigo šolskih vrtov in za boljšo plačo učiteljev — vrtnarjev naša slavna c. kr. kmetijska družba veliko skrb, hvala in slava taki družbi!

Slavni c. kr. deželni šolski svet določil je v tem

ukazu nekaj točk ali podlag — po katerih se bodo, upam po strokovnjaških določili vzgledni šol. vrti na Kranjskem. Vse omenjene točke izvirajo iz strokovnjaštva in posebno hvale vreden je ta nov ukaz slavnega c. kr. š. sveta zato, kjer se po njem lahko pričakuje, da bodo pri odločitvi — ali se sme ta ali oni vrt vzglednim prištevati — bolj strokovnjaki govorili in pravično določevali; toraj prav dobro.

Dovoljujem si pa danes vender še nekaj dostaviti, kar posebno označi in opravičuje da je šol. vrt — sploh ta ali oni, zares vzgleden in posnemanja vreden.

Dokazi taki so: 1. če občani, kmetje in posestniki sploh sadno drevje na šolskem vrtu radi kupujejo, tudi če je drevje lepo, ravno zdravo in sploh lepe rasti, za krevljasto, nepravilno izgojeno drevje nihče ne mara.

2. Če ima učitelj zgodaj spomladi, kar se pa z gnojnimi gredami omogoči — ali pa pozneje, ko drugod že vsega zmanjkuje, sadike boljše zelenjave — kaj bolj finega — oddati in na razpolaganje — ali pa prodati, ali mogoče tudi zastonj podeliti, ako je to, kako pridno obiskujejo gospé in gospodinje šolski vrt. Ako se pa na šolskem vrtu nič ne dobi, kaj bi človek iskal na njem.

3. Na rojstni in imendan našega presv. cesarja ali njegove presv. soproge da ozaljšamo podobi njunih veličastev z venci narejenih iz cvetlic šolskega vrta! in če umrje med letom kak šolarček ali šolarica, so pač veseli stariši, ako učitelj olepša krsto ali oder v večnost se preselivšega s cveticami iz šolskega vrta; ako je to mogoče, kako cenijo potem — ljudje šolski vrt; če vsega tega ni, se za šolski vrt nihče ne zmeni, in po čemu? Navadnega zelja, repe, krompirja, fižola in plevela, vidijo in najdejo ljudje po zanemarjenih njivah in vrtih zadosti. Da mora biti šolski vrt pridno, skrbno obdelan simetrično razdeljen in da v njem tudi estetike manjkati ne sme, zapopadeno je gotovo v 9. točki omenjenega ukaza.

Sicer bi pa moral biti, če logično mislimo, vsak šolski vrt vzgleden; če pa temu ovira to ali ono — proč z besedo „šolski“, imenuje naj se raje občinski ali učiteljev vrt, kajti občina je lahko v tej stvari zmotljiva, ravno tako učitelj; šola pa — mora biti takorekoč nezmotljiva, kazati mora ne le z besedo, temuč tudi v praksi — vedno le to, kar se posnemati sme, kar zamore biti človeku v prid, korit in ponos!

Kaj pa vsaj modri, pametni ljudje radi posnemajo? Gotovo le kaj lepega in koristnega. Prepričal sem se tega po mojih večletnih skušnjah sam. Šolski vrt, katerega naredili so že pred nekimi leti na moje prigovarjanje poleg ceste, razdelil sem simetrično in pota precej posul z belim peskom; kmalu sem zapazil, da tudi druge gospodinje svoje vrte delijo v lepe grede in pota posipljejo z peskom, fina salata, izvrstna koleraba, karfijol in druga boljša zelenjava — mikala je mnoge, kje dobim tako seme vsi želeči, tudi tako zelenjavo po vrtih imeti; napravil sem pozneje po gosp. Pirčevem navodu poleg vrta gnojne grede — kmalu so ogledovali moje grede in enake tudi na svojih vrtih narejali, videl je ta ali oni

pri šolskem vrtu kompostno jamo, kmalu sem opazil, da začenjajo tudi drugi za kompost skrbeti. Omislil sem si drevesom privezati steklene, zelo praktične etikete, in za kinč vrta, v sredi vstrie gredic srebrnobeke in zelene 3—4 dm v premeru široke kroglice, in glej mnogim moral sem že z enakimi etiketami in kroglicami postreči, kar je bilo le moje veselje. Vse to, mislim, tudi pripomore, da se šolski vrt vzgleden imenovati zamore, kar bi prav za prav moralo biti, kajti šola mora šola biti, ako to ni — potem: Bog pomagaj! Konečno se mi pa še potrebno zdi opomniti, da vzgleden šolski vrt napraviti in vzdržavati — za učitelja ni ravno lahka reč. Da mora učitelj biti v vrtnarstvu dobro izurjen, skušen in za to stroko sploh zelo unet — to le omenim, kajti brez tega tako nič ni; ampak nekaj družega je, kar učitelja pri tej stvari, ako ni na vso moč priden, zavira in to je: pomanjkanje časa. Le strokovnjak dobro ve, da na vrtu je od zgodnje spomladi (z gnojnimi gredami še po zimi) do pozne jeseni vedno po cel dan dosti dela, in dela na vrtu so taka, da se odlašati ne smejo. Gnojiti, kopati (štihati) sejati, pletiti, cepiti, obrezovati, škrofiti se pa mora o pravem času; vsako odlašanje tega ali onega dela ima že slabe nasledke. Učitelj je pa navadno 5—6 ur na dan v šoli, kjer mora tudi uspešno delati; pred šolo in po šoli čakajo ga pa pisarije, pregledovanje in korekture mnogih in različnih zvezkov; domače skrbi itd.; med šolo mora pa učitelj trpin pač tudi kaj jesti in dušo privezati s kupico vina, kajti še železni stroj začne škripati in se ustavi, če se ne maže; noč pa porabi modri učitelj za svoj počitek. Poreče mi ta ali oni, četrtke, proste dni, počitnice naj porabi učitelj za delo na vrtu. Jaz pa rečem, da je to kaj prazna modrost; če bo šolski vrtnar četrtkov in prostih dnij čakal, bo s šolskim vrtom kaj na slabem in še enkrat ponavljam, da delo na vrtu in sploh kmetijska dela se morajo o pravem času opraviti, če ne je zamujeno. Če učitelj obravnava kakega berila izrecno za par tednov, ali tudi mesecev preloži, škode nič za to, a z delom na vrtu ni tako.

Kako priden, skrben in natančen — in unet za svoj poklic mora pač učitelj biti, kateri oskrbuje ne le šolo v šoli prav in redno, temuč tudi šolski vrt vzgledno.

Konečno pride mi še nehoté na misel, v kaki paraleli so plače šolskih vrtnarjev, gosp. učiteljev. Pisal bi lahko o tem veliko prav pikantnega; ker se pa stvar že sama na boljše obrača, opustim to za danes in želim g. učiteljem vrtnarjem vsem primerno plačo za njih tako veliki trud! Pomagaj Bog!

J. Č.

Kmetijske raznoterosti.

Lisica v Avstraliji. Ker v Avstraliji divji kunci silno škodo delajo in ne morejo najti sredstva, kako bi jih pokončali, so vpeljali mnogo lisic iz Anglije, da jih preženo. Lisicam avstralijsko podnebje jako ugaja. Izrastejo namreč silno velike, mnogo večje in mnogo močnejše nego v Angliji. Zadovoljne pa niso s kunci, temveč posegajo prav pridno po jag-njetih in perutnini. Sedaj so že Avstralijci v veliki skrbi, kako bi se iznebili lisic.

Poučni in zabavni del.

Družba svetega Mohorja.

(Dalje.)

Star znanec je „Koledar“, ki ima tudi letos poleg koledarske vsebine in imenika udov mnogo berila za-bavne in podučne vsebine.

Najprej je omeniti času primeren spis dr. Andreja Karlina „Spomenik ljubezni papeža Leona XIII. do Slovanov.“ V tem spisu gospod pisatelj, ki je bil dalje časa v Rimu, omenja, s čim je sv. Oče pokazal ljubezen svojo do Slovanov in opisuje zlasti lepo kapelico, ki je dal napraviti v spomin slovanskima apostoljema sv. Cirilu in Metodu. Ta kratek spis kateremu je pridejana lepa podoba omenjene kapelice, je prav primerna za letos, ko praznujemo 50letnico papeževega škofovanja.

Temu spisu sledi Jož. Benkoviča pesem „Slavospev sveti stolici. V spomin 50letnice škofovanja Njih svetosti Leona XIII.“ Ta pesem bode gotovo prijala vsem vernim Slovencem, kateri so iz srca udani poglavarju katoliške cerkve, kar so na razne načine baš minolo leto kaj lepo pokazali.

Tretji spis je zgodovinsk in ima naslov „Ujetnik Napoleonov“. Že iz naslova tega spisa je razvidno, da se v njem obravnava, kako je mogočni francoski cesar Napoleon odpeljal v vjetništvo tedanjega glavarja katoliške cerkve in ga potem imel v vjetništvu. Spis je pisan jako poljudno in ga bodo radi čitali društveniki, kateri si gotovo žele kaj poučiti o francoskih časih, o katerih so jim očetje, oziroma stari očetje pripovedovali.

Temu spisu sledi kratka pesmica Janko Lebana „Dekličina molitev“.

S posebno pozornostjo bodo pa pač čitali vsi spis Rev. F. S. Šušteršiča „Slovenci v Ameriki“. Poslednja desetletja se Slovenci sploh bolj zanimajo za Ameriko, ker na tisoče Slovencev si služi svoj kruh ono stran Atlantskega morja. Spisu je pridejan majhen zemljevid Zjedinenih držav, s kraji, v katerih bivajo Slovenci in pa podoba cerkve sv. Jožefa v Jolietu. Temu sledita pripovedki v stikih „Zakaj ni vode na Krasu“ A. Medveda in Jos. Podkorenčana „Vrag — prijatelj“, kateri bode že po svoji vsebini prijali kmetskemu ljudstvu, ki rado čita in pripoveduje podobne stvari.

Že dolgo let skrbi za zabavno berilo „Družbi sv. Mohorja“ gosp. dr. Josip Vošnjak. Le malo imamo pisateljev, posebno leposlovnih, ki bi znali zares popularno pisati in tem redkim je prištevati dr. Vošnjaka. Mnogi bralci se kar zavesele, ako vidijo zopet kak Vošnjakov spis. Letos je zopet ta gospod pisatelj poslal družbi zanimivo povest iz kmetskega življenja „Blagor žalostnim“. Tej povesti sledi kratka ali mična pesmica Jos. Podkorenčana „Božji obisk“.

Pohvalno moramo vsekako omeniti, da družba sv.